

KANSU GAVRÎ'NİN ARAPÇA DÎVÂNÎ

Doç. Dr. Orhan YAVUZ
Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
oyavuz@selcuk.edu.tr

Doç. Dr. Mahmut KAFES
Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
mahmutkafes@hotmail.com

Özet

Bu çalışmada son Memlûk Sultanı Kansu Gavri'nin İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emirî Efendi Bölümü, Arabî Nu: 4639'da kayıtlı bulunan Arapça Divanı üzerinde durulmuştur. Önce Gavri'nin eserleri, sonra da söz konusu Divan'ın içindeki şiirler ve konuları hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca Arapça şiirlerin tamamı Türkçeye tercüme edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kansu Gavri, arapça divan, edebî sanatlar, mülemmâ, muvaşşah.

THE ARABIC DIVAN OF KANSU GAVRI

Abstract

The present study focuses on Mamluk Sultan Kansu Gavri's Arabic divan, which is in İstanbul Millet Library Section of Ali Emirî Effendi Arabi registry number 4639. Information was given first about Gavri's works and then the poems in the mentioned divan and their themes. Moreover, all of the Arabic poems were translated into Turkish.

Key Words: Kansu Gavri, arabic divan, literary arts, mulemma, muvashah.

Birçok Türk hükümdarı gibi Memluk sultanı Kansu Gavri (1440?-15516) de şair bir hükümdardır. Bıraktığı eserlerinden de anlaşılacağı üzere o, hem Türkçe, hem Arapça, hem de Farsça bilmektedir ve bu üç dilde de şiirler söylemiştir. *Menâkıb-ı İbrâhîm Gülşenî*'nin yazarı Muhyî'nin "Sultan Gavri'nin ismi Kansu'dur, mahlası Gavri'dir; üç dilde divanını fakir İstanbul'da gördüm, hayli mükellef idi"¹ şeklinde verdiği bilgiye göre onun üç dili (Türkçe, Arapça, Farsça) de bildiği ve bu dillerde divanları olduğu anlaşılmaktadır. Şiirlerinde umumiyetle dinî konuları işleyen Kansu Gavri'nin eserlerini şöyle sıralamak mümkündür:

1. **Arapça Divânı:** Divân-ı Gavri adını taşıyan bu eser, İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emîri Efendi Bölümü, Arabî nu: 4639'da bulunmaktadır.
2. **el-Kasâidü'r-Rabbâniyye ve'l-Muvaşşahatü's-Sultâniyyetü'l-Gavriyye:** Eser Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bağdat Köşkü Bölümü, nu: 138'de kayıtlıdır.
3. **Türkçe Divanı:** Berlin Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz, Ms. Or. Oct. nu: 3744'de kayıtlı bir şiir mecmuasının 2b-92a sayfaları arasında yer almaktadır. Bu mecmuada Gavri'nin ikisi mülemma 71 adet şiiri vardır.² Eser üzerinde Mehmet Yalçın ve Orhan Yavuz çalışmışlardır.³ Bu divanda biri Türkçe-Arapça, biri Türkçe-Farsça iki mülemmadan başka bir de Arapça gazel yer almaktadır. Sultan Gavri'nin Türkçe şiirlerini Eski Anadolu Türkçesi (Eski Oğuzca) ile yazdığı görülmektedir.
4. **Munakkahu'z-Zarîf alâ Muvaşşahi's-Şerîf:** İki manzumedden ibaret Arapça bir eserdir.⁴
5. **Kevkebü'd-Dürri fî-Evcibeti'l-Gavri:** Bu eser Kansu Gavri'nin tefsiri ile ilgili bir eserdir.⁵
6. **Farsça Divânı:** Varlığından haberdar olduğumuz henüz ele geçmemiş kayıp bir eserdir.

¹ Muhyî, *Menâkıb-ı İbrâhîm Gülşenî*, Yayımlayan: Tahsin Yazıcı, TTK Yayınları, Ankara, 1982, s. 328.

² Orhan Yavuz, *Kansu Gavri'nin Türkçe Divânı (Metin-İnceleme-Tıpkıbasım)*, Konya, 2002, s. 50.

³ Mehmet Yalçın, *The Divân of Qânsûh al-Guhûri*, İstanbul, 2002; Orhan Yavuz, age.

⁴ Cemil Çiftçi: *Maktul Şâirler*, İstanbul 1997, s. 155.

⁵ Cemil Çiftçi: Aynı Eser, s. 155.

Kansu Gavri'nin Türkçe divanında sözünü ettiğimiz Türkçe-Arapça mülemma'ı şöyledir:

Ġavri fermāyed ° Azze Naşruhu

Baňa raħm olmadı senden şanemā⁶

هتف القلب في الجفا ندما⁷

İdeli ğamzeñe ta° lîm ile nāz

“Yessera'llāh” okıruz yā ° ulemā

Baňa ger itmeyesin şāhā nażar

ضيق صدرله اصير عدما⁸

Leylî-yi Necd iseñ ° Arab'da eger

صرت مجنون عشقك عجم⁹

Ĥasteyem hicrũñ-ile şol ĥadde

قاصر عن دوائه الحكم¹⁰

Öldürür-ise Gavri'yi ğam-ı ° ışk

يجزي الله جنة النعما¹¹

Bu mülemmā'ın Kâdî adlı bir şairin:

Yüzüñi yaşuralı sen şanemā

şeklinde başlayan Türkçe-Arapça mülemma'ı ile nazire oluşturdukları görülmektedir.¹²

⁶ Orhan Yavuz, a.g.e., s. 97. Bu şiiri daha önce Rıfki Melûl Meriç de yayımlamıştır. Bk. Rıfki Melûl Meriç, “Kansuhü'l-Gürî'nin Şiirleri”, *Oluş*, S.19, Ankara, 7 Mayıs 1939.

⁷ Kalp cefa esnasında pişmanlığını söyledi.

⁸ Onun için iç huzursuzluğuyla (sıkıntı ile) yok olurum.

⁹ Ben bir Acem (Arap olamayan biri) olarak (senin) aşkının mecnunu oldum.

¹⁰ Hekimler (aşk derdine) deva bulamazlar.

¹¹ Allah nimetlerle dolu cenneti ihsan eder.

¹² Orhan Yavuz, a.g.e., s. 96.

Gavrî'nin aynı eserde yer alan Arapça gazeli ise asıl metnin 80a-80b sayfalarında yer almakta ve:

أيا من جفنه سهر الليال
وقلب عن فعال الخير خالي¹³

لقد ضيعت أياما بلهو
و لعب ثم يأتيك ارتحال¹⁴

أما تخشى الاله اذا قدمت
بأفعال القبيح و بالمحال¹⁵

و تشهد أرجل عما فعلت
و أيد اذ أتى وقت السؤال¹⁶

ايا مولى الموالي أنت أعلم
بأنهى الخلق هذا شرح حالي¹⁷

ألهي بالنبي و أهل بيت
و أصحاب هم خير الرجال¹⁸

أزل عن عبدك الغوري ذنبا
اذا يأتيك يوم الانفصال¹⁹

وصل على النبي الهاشمي
نبي صادق حسن الخصال²⁰

şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

¹³ Ey göz kapakları gece boyu kapanmayan ve kalbi iyiliklerden uzak olan!

¹⁴ Ölüm gelip çatıncaya kadar günlerini eğlence ve oyunla geçirdin.

¹⁵ Kötü ve yapılmaması gereken işleri yapıp, (öbür dünyaya) gönderirken Allah'tan korkmaz mısın?

¹⁶ Sorgu vakti geldiğinde ayaklar ve eller, senin yaptıklarına şahitlik edeceklerdir.

¹⁷ Ey efendiler efendisi! Bütün yaratılanlardan daha iyi bilirsin ki bu söylediklerim hâlimin bir açıklamasıdır.

¹⁸ Allah'ım! İnsanların en hayırlısı olan Hz. Peygamber, onun ehl-i beyti ve ashabının hatırına

¹⁹ Gavrî kulunun günahlarını dünyadan ayırırken yok et (bağışla).

²⁰ Doğru sözlü, güzel hasletlere sahip, Hâşimî (soyundan olan) Nebî'ye salat eyle.

Bizim bu çalışmamızda üzerinde durduğumuz konu son Memluk sultanı Kansu Gavri'nin Arapça divânıdır. Yukarıda da söylediğimiz gibi eser, İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Efendi Bölümü Arabî nu 4639'da kayıtlıdır. Yazmanın her sayfası numaralandırılmıştır. Eser 46 sayfa olarak karşımıza çıkmaktadır. Güzel bir ta'lik hatla kaleme alınan divanın sonundaki: Sene 1325, 10 Rebî'ü'l-Evvel kaydından da anlaşılacağı üzere 1907 yılında istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Yine yazmanın son sayfasındaki kayıttan müstensihinin de Hâşimü'l-Mekkî olduğu görülmektedir. İlk iki sayfası süslü ve cedvelli olan divan, her sayfasında 11 satır ihtiva etmektedir. Eser hakkında, yazmanın baş kısmında boş bırakılan sayfalarda Ali Emîrî'nin verdiği şu bilgilerle karşılaşırız:

“Edirneli Şeyh Muhyî, bin on iki (1603-1604) tarihinde tahririni ikmal etmiş olduğu “Menâkıb-ı Gülşeni” namındaki kitabda “Divân-ı Sultan Gavri” hakkında şu ibareyi kayd ediyor:

“Sultan Gavri'nin ismi Kansu'dur, mahlası “Gavri” dir. Üç dilde divanını fakir İstanbul'da gördüm, hayli mükellef idi.”

Şeyh Muhyî Efendi'nin verdiği şu malumat üzerine pek çok aranmış ise de İstanbul'da Sultan “Gavri” divanı bulunamamıştır. Mamafih arkası bırakılmayan taharriyat neticesinde Halep eşrafından meb'us-ı sâbık Emîrî-zâde Bahaeddin Efendi'de bulunduğu haber alınan kadim bir nüsha görülerek istinsah olunmuştur.

Bahaeddin Efendi, valide cihetinden Gavri sülâlesine mensup bulunduğunu ve bu divanın ecdadından müntakil an'ane ile kendisine vasıl olduğunu beyan etmiştir. Vaki'a divân-ı mezkûr eski ve sevimli bir yazı ile muharrer ise de başından, ortasından, nihayetinden yaprakları mürûr-ı zamân ile zayi' olmuş, bir kaç sahifeden ibaret kalmıştır.

Karşılıklı açık bulunan sahifeler aynıyle irâ'e olunmak ve aslına tamamiyle mutabık bulunmak suretiyle yazılmıştır.”

“Ali Emîrî”

Ali Emîrî'nin verdiği bu bilgilerden sonra Gavrî'nin şiirleri 6. sayfada başlamaktadır. Divânın başında “Mısır Meliki Sultan Eşref Kansu Gavrî'nin bazı eş'ârı” şeklinde bir ibare vardır. Divanın ilk iki şiiri Arapça-Türkçe mülemmadır. Üçüncü şiiri ise “Gazel-i Türkî” başlığı altında Türkçe bir gazel olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gazele, Edirneli Nazmî'nin Mecmuatü'n-Nezâir adlı eserinin Nuruosmaniye Kütüphanesi 4222 numarada kayıtlı nüshasının 249b sayfasının kenarında ve daha birçok yerde rastlanılmış olup şiir önce Rıfkı Melûl Meriç,²¹ daha sonra da Cemil Çiftçi²² tarafından neşredilmiştir.

Eserin daha sonraki sayfalarında Sultan Kansu Gavrî'nin Arapça şiirleri yer almaktadır. Bu şiirlerin sayısı 20 olup, bazıları son kısımdan, bazıları baş kısmından, bazıları da orta kısımdan eksiktir. Eksik olan şiirler divanın 24, 25, 34, 40 ve 44. sayfalarında yer almakta olup, eseri inceleyen Ali Emîrî tarafından söz konusu eksik kısımlarda: “Maateessüf bu şiirin bundan aşağısı noksandır” (s. 24), “bundan yukarısı noksandır” (s. 25), “bundan aşağısı noksandır” (s. 34), “galiba bundan sonrası da noksandır”, “bunun da evveliyatı nakıstır” (s. 40), “buradan sonrası da nakıstır”, “buradan dahi noksandır” (s. 44) şeklinde notlar düşülmüştür.

Gavrî şiirlerinde büyük bir ölçüde dinî konuları işlemiştir. O, durmadan Allah'a ve Hz. Peygamber'e merhamet, şefaahat, şefkat ve yardım etmesi için dualar eder, isteklerde bulunur; verdikleri için de Allah'a şükreder.

Sultan Gavrî'nin üzerinde çalıştığımız bu divanı içerisinde “Bediiyat Konusunda Bir Manzume” (s. 34-40) başlığı altında edebî san'atlar için yazmış olduğu bir manzumesi vardır. Bu şiirinde Gavrî: Cinâs ma'nevî, istitrâd, ista'âre, istihdâm, hezl bi'l-cidd, mukâbele, iltifât, iftitân, istidrâk, leff ü neşr, tıbâk, tenzîh, tahtyîr, ihâm, irsâlû'l-meşel, cem'ü'l-mu'telif ve'l-muhtelif, ta'rîz, seci' ve tersi', seci', tesmît, lüzûmu mâ lâ yelzem, izdivâc, teczi'e, tecrîd, mecâz, îtilâfü'l-lafz maa'l-ma'nâ, îtilâfü'l-lafz maa'l-vezn, îtilâfü'l-ma'nâ maa'l-vezn, îtilâfü'l-lafz maa'l-lafz, temkîn... gibi edebî san'atlara birer beyitle örnekler vermiştir. Bu da Gavrî'nin san'ata, edebiyata ve şiire verdiği değerin bir göstergesi olmalıdır.

İlk bakışta edebî sanatlarla ilgili bu beyitlerin Gavrî'nin olup olmadığı hakkında bizde bir tereddüt hâsıl olmuşsa da Ali Emîrî'nin düştüğü notlarda ve verdiği bilgilerde bu hususta bir bilgi olmaması ve divanın aslından aynıyle istinsah edilmiş olması söz konusu beyitlerin Sultan Gavrî'nin olduğu hususundaki tereddütlerimizi ortadan kaldırmıştır.

²¹ Rıfkı Melûl Meriç, *a.g.m.*

²² Cemil Çiftçi, *a.g.e.*, s.156, İstanbul, 1977.

Biz çalışmamızda önce, Kansu Gavri'nin elimizdeki bu Arapça divanının asıl metnini verdik. Sonra da metnin karşısındaki sayfada her beyit/dize karşısında şiirlerin anlamlarını yazdık. Yalnız Arapça-Türkçe mülemmalarda (I. ve II. manzume) Türkçe dizelerin yeni harflerle transkripsiyonunu, Arapça kısımların da manalarını yazmayı uygun gördük. Yukarıda da söylediğimiz gibi divandaki III. manzume, Türkçe bir gazel olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gazelin de Arap harfli yazılışının verildiği sayfanın karşısındaki sayfada yeni harflerle transkripsiyonlu okunuşunu verdik.

اورنگزی شیخ محیی بیگ اورنگی تاریخہ تحریری
 اکال ایسی اول یعنی «ناقبت کشی» مانده کی
 کتابدہ . دیوان سلطان غوری «صفہ
 سوعبارہ بی قید ایچور :
 . سلطان غورنگ اسمی قانقورر مخلصی
 «غوری» در اوج دیلده دیوانی فخر
 استا بولده کوردوم خلی مکتف ایدی «
 شیخ محیی خلیبک دیردی شومسلطان اورنگ

بیگ

- [2] “Edirneli Şeyh Muhyî, bin on iki (1603-1604) tarihinde tahririni ikmal etmiş olduğu “Menâkıb-ı Gülşenî” namındaki kitabda “Dîvân-ı Sultan Gavri” hakkında şu ibareyi kaydediyor:
- “Sultan Gavri'nin ismi Kansu'dur, mahlası “Gavri” dir. Üç dilde divanını fakir İstanbul'da gördüm, hayli mükellef idi.”
- Şeyh Muhyî Efendi'nin verdiği şu mâlumat üzerine

«

ملك جوده الفصح ابرهه استا بوله ملك
 « غوری » دیوانی بوله ما سدر مع ما فیہ
 آرقسی از قلیانہ خربارہ تمبک حب اراون
 سعوی سابقہ امیری زارہ ہزار الیہ اقدیرہ
 بولدیغی خزانہ قدیم رشو کور بمرک
 استاخ او محمد ہزار الیہ اقدی
 والدہ جہیزن غوری سلامتہ منسوب
 بولدیغی و بودیوانک اجداد نہ نقل
 عنقہ ایلر کدینہ اصل اولدیغی بایم قیتر
 واقعا دیوانہ فکر اسکی وسیلی بریازیلم
 حرابہدہ ماہندہ اور نہ سندہ نہایتندہ

[3] pek çok aranmış ise de İstanbul'da Sultan
“Gavrî” divanı bulunamamıştır. Mamafih
arkası bırakılmayan taharriyat neticesinde Halep eşrafından
meb'us-ı sabık Emîrî-zâde Bahaeddin Efendi'de
bulunduğu haber alınan kadim bir nüsha görülerek
istinsah olunmuştur. Bahaeddin Efendi,
vâlîde cihetinden Gavri sülâlesine mensup
bulduğunu ve bu divanın ecdadından müntakil
an'ane ile kendisine vasıl olduğunu beyan etmiştir.
Vakı'a divân-ı mezkûr eski ve sevimli bir yazı ile
muharrer ise de başından, ortasından, nihayetinden

۴

یاری قدری مرور زمانه ایله ضایع اولسون
 بزجاج صحیفه ده عبارت فاشدر
 قاری سیدی اسییه بنظره صحیفه لر عینله
 اراء اولمونه اصله تا ایله مه یجه برلونه
 صورتله یازمدر .

« علی امیری »

[4] yaprakları mürûr-ı zamân ile zayi' olmuş,
birkaç sahifeden ibaret kalmıştır.
Karşıları açık bulunan sahifeler aynıyle
irâ'e olunmak ve aslına tamamiyle mutabık bulunmak
suretiyle yazılmıştır.”

“Ali Emîrî”

بیرنی

[6] **MISIR MELİKİ MERHUM SULTAN EŞREF KANSU
GAVRÎ'NİN BAZI EŞ'ÂRİ**

I

Muhasser (hüzünlü) nağmelerden bir muvaşşah

Gözlerüm yaşına rahm it yâ Raḥîm
Sâili redd eylemez hergiz Kerîm

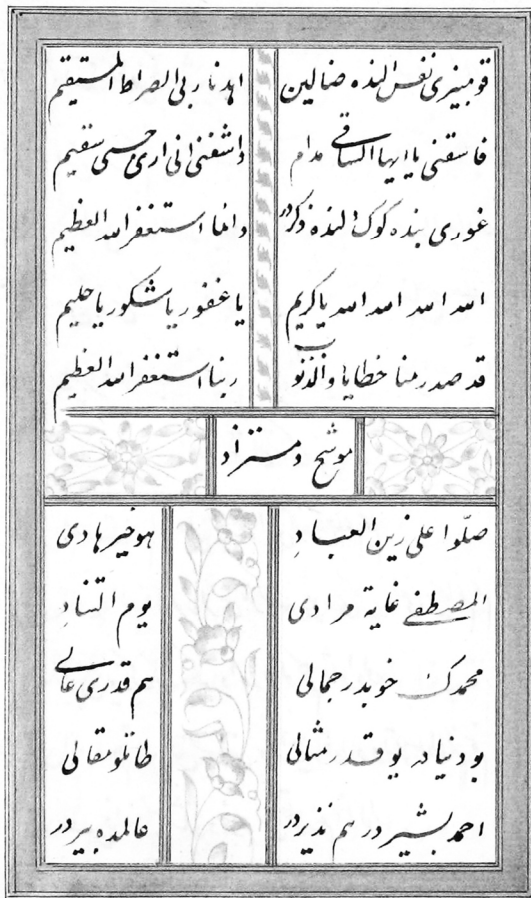
Rabbim katından bana rahmet ihsan et, tevbemi kabul et, sen tevbeleri kabul edensin, rahîmsin.

Hak cemâlin isterüz cennet nedür
Görinür ansuz bize cennet caḥîm

Ey nimet yurdunda (cennette) sâkin olan(lar); *bize bakın da sizin nûrunuzdan istifade edelim.* (Hadid: 13)

Ey Rabbimiz! Bizi korktuğumuzdan emin eyle
Kesmesün yol bize şeytân-ı racîm

قبر بیری

[7] Koma bizi nefis elinde dâllîn

Ey Rabbimiz bizi doğru yola eriştir.

Ey sâkî! Bize daima (şarap) sun, bana şifa ver, zira ben cismimi hasta görüyorum.

Ġavrî bendeñüñ dilinde zikridür

Dāyimā estağfiru'llāhe'l-° azīm

Allāh Allāh Allāh Allāh yā Kerīm

Yā Ġafūr yā Şekūr yā Hālīm

Bizden hata ve günahlar sadır olmuştur; Rabbimiz yüce Allah'a tevbe ederiz.

II

Muvaşşah ve Müstezād

Kulların en seçkinine salavat getiriniz; o, yol gösterenlerin en hayırlısıdır.

Kıyamet günü (mahşer günü) Mustafa (Hz. Muhammed) ulaşmak istediğim en yüce gayedir.

Muhammed'ün hūbdur cemāli Hem kıadri ° ālī

Bu dünyāda yokdur mişāli Tatlu maķāli

Ahmed beşirdür hem nezirdür ° Ālemde birdür

امتنه لطفی کثیر در
 متی زاکم یا صائب
 و یطغی نار اللہ صائب
 من زمی الکعبه تجلا
 دینر الحسنة میللا
 مؤمنرا آلی
 فوق النجائب
 من العباد
 بناح حلا
 علی العباد

غزل ترکی

مستدام اولغول همیشه ای کوزل خانم نیم
 کوزلری زکس یوزی کل زلفی ریجانم نیم
 کون یوزک کوردکجه و امد بو کولم شاد اولور
 حق سنی وار ایسون و وقلو سلطانم نیم
 سن زانغت شاد و خرم بن قورم نارار

- [8] Ümmetine luḫfı keşîrdür Mü'minler âlî
Ey doğru (sözlü peygamber), soyluların en asili, seni ne zaman göreceğiz?
Tâ uzaklardan da olsa alevlerin ateşi söner.
Yalvararak Kâbe'nin örtüsü gibi göründü. (?)
Rahmetinin nuru kulların üzerine yağar.

III

Ġazel-i Türki

Müstedâm olğıl hemîşe ey güzel ḫanum benüm
Gözleri nergis yüzi gül zülfi reyḫānum benüm

Gün yüzüñ gördükçe vallâhi bu gönüm şād olur
Ḥaḫ seni var eylesün devletlü sulṫānum benüm

Sen ferāğat şād u ḫurrem ben kıluram nāleler

- [9] Ḥoş mı ey dilber saña bu āḫ u efgānum benüm

خوشی ای دلبر سکا بواہ واقفانم بنم
 حتر کدن خسته اولام درد بلر طیب
 دلبر اولمکلده در وارا یسه درانم بنم
 ای جیم اشته غوری مد کلنی تکرار ایدر
 بیل شوریده کم سنسن کھت تمام بنم
 ومن نغوته الشریفه

اهل حب امد ارباب الکمال عایونو نور طلال و جمال
 دهشوا مذ شهد و اذکال لنا فی ثناء شامخ بالمجد عال
 قفا نوا و لھما فی جبه ما ارتضوا شیئا سوی طیب وصال
 لم یخافوا النار لما طلبوا قربہ کلا ولم تحط ببال
 لا ولا یوما ارادوا جنتہ و حیرا فی نفسیم و دل

Hasretünden haste oldum derdümü bilmez tabîb
Dilberâ vaşluñdadur var ise dermānum benüm

Ey habîbüm işte Ğavrî medhûñi tekrâr ider
Bülbül-i şürîde kim sensin gülistānum benüm

IV

Ve min nu' ütihi'ş-şerife

Allah'ı sevenler kemal ehlidir. Onlar (Allah'ın) celâl ve cemâl nuruyla ortaya çıktılar.

Onlar (Hz. Peygamberi) gördüklerinde sevindiler, onu görmek (kemal ehli için) büyük bir övünçtür.

Onlar onun sevgisinde yok oldular (ona kendilerini adadılar). Onlar Peygamberle güzel bir buluşmanın (onu görmenin) dışında hiçbir şeye razı olmadılar.

Onlar Peygambere yakın olmayı arzu ettiklerinden ateşten (eziyet edilmekten) hiç korkmadılar, akıllarına bile getirmediler.

Onlar hiçbir zaman cenneti, rahatlığı ve bolluğu istemediler.

۱۰

بل رادوا وجر من فی ملکہ
 یقالی عن شبیہ و مثال
 ہکذا من کان صبا مخلصا
 لیس رضی غیر قرب و اتصال
 اصبح الغوری رجوا صبح
 ربہ یسخر فی کل حال
 اوتی الملک و کفر قد خدا
 عبد رب متعال فی ظل
 مالہ پنے کل حال غیر
 فلہذا بسواہ لایسأل
 مستیسا برسول اللہ فی
 ہذہ الدنیا و فی یوم المآل
 سلوات اللہ مع تسلیم
 لرسول اللہ من غیر زوال
 و لاصحاب و آل دالما
 ما حلت علیہم انظم الال
 و من فرادہ انکارہ رحمہ اللہ

اللہ پنے ایمنہ نجات
 من و عسرا تزکوبہ الاوقات
 فیہا تجاب لکم بالادعوات
 فیہا الاقرضو و تضرعو

۸

[10] Bilakis tasarruf sahibinin (Allah'ın) yüzünü görmek istediler.(O Allah) benzeri ve dengi olmaktan münezzehtir.

Böylece onu samimi olarak özleyen ona yakın olmaktan başka bir şeye razı olmaz.

Gavri hep bunları arzular oldu. Rabbi her durumda ona yardımcıdır.

Ona (Gavri'ye) mülk (hükümdarlık) verildi, ama o her zaman celâl sahibi yüce Rabb'in kulu oldu.

Onun gönlünde hiçbir zaman onun (Allah'ın) dışında hiç kimse olmadı. Bu nedenle o, başkalarını asla dikkate almadı.

(Gavri) bu dünyada ve öteki dünyada Hz. Peygamber'den medet (şefaât) ister.

İnci dizileri gibi onu öven şiirler bulunduğu sürece salat ve selam kesilmeden (her zaman) Peygamber'e, onun ailesine ve ashabına olsun.

V

Onun -Allah Ona Rahmet Eylesin- Eşsiz Düşüncelerinden.

Allah için günümüzde onun zamanından kalma esintiler (izler) vardır. Bütün vakitler onunla temizlenir.

Sadece onunla (esintilerle) hallerinizi arz edip niyazda bulununuz ki dualarınız orada kabul olsun.

۱۱

ہدیٰ مواسمہا لانا قد اقبلت ودنا بوعدها لانا ميعات
 بفضل شعبان وليدہ نصف يروي الصالح الاحاديث ثقات
 وبفضل ليلى نصفه قد فرغت في الذكر من تنزيل آيات
 اذ قيل يفرق كل امر محكم فيما وفيها تسقط الورقات
 هي ليلىه فيما على اهل الردى وقلوبهم قد حفت الطاعات
 هي ليلىه ما زال محفل بها مذ قام دين المصطفى السادات
 هي ليلىه سجدوا مضاجعهم بها مما قام بجحها الصلوات
 هي ليلىه يتوقع الاعمى بحسب سدان تقضى له حاجات
 ياربنا فيما تقبل دعوه لي منك فيما شمل الخيرات
 اصليح لي المكاني الذي قلدي وصلاح ان تسعد الحركات
 وقد رازق الرعيه بنى امن فيها تنزل البركات

[11] Bu bizim dualarımızın kabul olduğunun işaretleridir. Dualarımızın kabul olma vakti de yaklaştı.

Şa'ban ayı ve on beşinci gecesinin (Berat kandilinin) hürmetine sahih (hadis) kitapları güvenilir hadisleri rivayet ederler.

Yine Şa'ban ayının on beşinci gecesine Kur'an'dan âyetler tefsir edilir.

Denildi ki: O gecede (Berat gecesinde) hakkında hüküm verilen her şey ayırt edilir ve yapraklar dökülür.

O gece öyle bir gecedir ki, hidayet ehlinin (Müslümanların) kalpleri itaatle dolar.

O öyle bir gecedir ki, İslamiyet geldiği günden beri kutlaması devam eder.

O öyle bir gecedir ki, insanlar o gecede yataklarını terk ederler (asla uyumazlar), devamlı salavat getirirler.

O öyle bir gecedir ki, o gecede dua edenler Allah'tan ihtiyaçlarının karşılanmasını beklerler (ümid ederler).

Ey Rabbimiz, hayırlarla dolu o gecede duamı kabul et.

Benim sorumluluğuma verdiğin mülkü (idareyi) hayırlı eyle. Mülkün hayırlılığı tebaanın (halkın) mutluluğa erişmesidir.

O gecede tebaanın rızkını emniyette eyle (garanti et), çünkü o gecede bereketler iner.

وجميع قلوب كبرى جمعاً به
 تصفو وتصلح منهم النيات
 وجميع من في قبلة غششنا
 فيه تحيط من الردي والكلمات
 فانصر وايد من جنودي من له
 حزم وعزم صادق وثبات
 واحفظ الى الامراء وانصرهم فم
 في الملك اركان له وحماة
 وانظروهم واشهدهم بعبادة
 وسعادة تعلقوا بها الدرجات
 لاسيما اركان دولتنا فم
 وبعيدك الغوري فانظر نظرة
 وبعيدك الغوري فانظر نظرة
 وبها نبال سناه مسكت جميعه
 وبها تفيض عليه مسكت بهبات
 وعلى الشببي والرسح صحبه
 ابد اسلام وانهم وصلاة

ما دامت الافلاك دائرة بها

تسراوف الاوقات والساعات

[12] Bütün askerlerimin (halkımın) kalplerini bir eyle ki, niyetleri samimî ve temiz olsun.

Kalbinde bize karşı kötülük olanları helak eyle onlara (asla) fırsat verme.

Askerlerime, kararlı ve doğru olanlara ve sebat edenlere yardım et.

Benim emîrlerimi (yardımcılarımı) koru ve onlara yardım et; zira onlar mülkün (idarenin) temelleri ve öncüleridir.

Onları gözet (koru), mutluluk ve inayet ver ki onunla dereceleri yükselsin; özellikle de devletin ileri gelenlerini. Zira onların varlığı bir lütuftur.

Kulun Gavri'yi de koru ki senin gözetmenle onun kalbi nurla dolsun.

Senin korumanla o, senden gelecek bütün isteklerine erişir, senden gelen bağışlar ona bol bol ulaşır.

Kâinat var olduğu ve zaman peş peşe aktığı sürece (dünya durduğu sürece) Hz. Peygamberin ailesine, ashabına daima salat ve selam olsun.

ومن ساجدة اللطيفة

بالملك انعم رب الرحمن وهو الكريم المغرم الملك
 فده علينا الشكر حق واجب يعضيه قلب مخلص ولسان
 فالحمد لله الذي احسان ابد ابيه بفضله احسان
 فبملك مصر وما حواضنا وبضرة ثبت لنا الاكلان
 قد كان موهبة بلاسعي ولا فيه تحمد وصارم ولسان
 ولقد كفانا الله في عدنا فضلا فبعد صعوبة قد انوا
 وعلى حبنا بصدق اجبت امر اوانا في الملك الاحيان
 والآن قام على السدا وظاننا وانا العساكر طاعة قد انوا
 صاروا على قلب سليم واحد في حبنا فكما خسرنا
 فامد ينجيهم ويجمع شملهم ففوا اوانا من جهنم لان

VI**[13]****Onun Hikmetli Sözlerinden**

Rabbimiz Rahman (olan Allah) bize mülkü (devlet idaresini) bahşetti. O kerîmdir, ni'met verendir, bol bol ihsanda bulunandır

Bizim ona şükretmemiz gerekir. Onu (şükrü) ancak samimi bir kalp ve dil yerine getirir.

İhsanı daimî olan Allah'a hamd olsun ki, onun ihsanını fazlı sayesinde bir başka ihsanı takip eder.

Allah, Mısır ve çevresinin mülkünü (idaresini) bize verdi. Onun yardımıyla bu idare bizim üzerimize kaldı.

Bu bize karşılıksız verilen bir bağıştır. O bize savaşmadan ve kılıç sallamadan verilmiştir.

Düşmanlarımıza karşı (mücadelede) Allah bize yeter. Onun yardımı sayesinde güçlükten sonra kolaylık geldi.

İdarecilerimiz bizim sevgimiz üzere doğru bir şekilde mülkte (devlet idaresinde) birlik oldular.

Şimdi bizim nizamımız doğruluk (adalet) üzerine kuruludur. Bizim, itaat eden ve (emrimize) boyun eğen askerlerimiz vardır.

Onlar bize olan sevgilerinde tek vücut halinde ve samimî bir kalp üzeredirler.

Allah onları korusun ve güçlerini bir eylesin. Bizim kalbimiz onlara karşı sevgi ile doludur.

و ايد جمعهم جميعا قرة
 فكانتم للملك سو حافظا
 والعسكر المنصور كل مخلص
 ما منهم من خيشتك عندا
 بجير سم كاب واطم اخ
 لكن مقامات المراتب تتفض
 فانه يرضه فان الملك من
 واهد بالتاسيد زيد عم
 ويزيد سم في العالمين زياده
 و الاشراف الغوري في طلبها هم
 و ايد جمعنا على نور الهدى

لعيوننا و لنا همم الاخوان
 و على مصاحبه سم الاعوان
 في نصحا فجميعهم فسان
 فيقال في التعريف ذلك فلان
 و لنا الاصاعنة كلهم اخوان
 تميزها لكل طور شان
 تمكينم يزاد او يزدان
 فبهم يتقوم مجدنا البرهان
 من فضله ما بعد نقصان
 و بحسب طاعتهم له سلطان
 حتى يزيل لنا به ايمان

[14] Allah onların birliğini asla bozmasın. Onlar bizim göz bebeklerimiz ve kardeşlerimizdirler.

Onlar âdetâ mülk (devlet) için koruyucu bir sur gibidirler, çünkü onlar devletin çıkarları için yardımcıdırlar (çalışırlar).

Samimiyetle zafer kazanan askerlerimiz bizim nasihatimizle hepsi birer süvari oldular.

Onlar bizim nazarımızda şüphelenilecek kimseler değildirler, onlar tanıtılırken şu falandır denilir (herkes kesin olarak bilinir).

Bizim için onların yaşlıları baba, orta yaşlıları kardeş (ağabey), küçükleri de (gençler de) bizim kardeşimiz gibidirler.

Fakat makamlar ve mertebeler (aralarında) ayırım gerektirir. Çünkü her merhalenin bir konumu vardır.

Allah onların yardımcısı olsun, onların sahip çıkması sayesinde devletin gücü arttı ve parladı.

Yemin olsun ki Allah'ın desteği sayesinde onlar güçlendi. Onlarla bizim şerefimiz ve gücümüz arttı.

Allah dünyada onların sayısını artırsın, eksikliklerini göstermesin.

Gavri bu şiirini onlara ithaf etmiştir. Çünkü o, onların itaatkârlıkları sayesinde sultan olmuştur.

Allah bizi hidayet nuru etrafında toplasın ki bizim de imanımız artsın.

ثم الصلاة على النبي وآله ما دام يتلى الذكر والقرآن
 ومن سوانته القدسية القصيدة الخيرية
 جلا الكأس ساقى القوم في حضرة الانس
 فلاحت نجوم الانس في وجته الشمس
 واسكرت الارواح من قبل ما بدت
 بجاسور الاشباح في عالم الحس
 وما تب من تهوى وفازت بوصله
 بغير رقيب العقل او حاسد النفس
 ولما سرت في سرهم بسرورها
 تطرت الارواح من دنس الجبس
 صفت فصفوا حين اصطفاهم بحسبهم

[15] Kur'an okunduğu sürece salat ve selam Hz. Peygambere ve onun ailesine olsun.

VII

Onun önemli düşüncelerini içeren kaside-i hamriyesi.

Meclisin sâkisi dostlar meclisine kadehleri getirdi. Sevgilinin yanağında ünsiyet yıldızları belirdi.

O (yıldızlar) ortaya çıkmadan önce canları sarhoş etti. Hisler âleminde onun hayali vardır.

Âşık aklını kontrol etmeden ve nefsini bastırmadan sevgilisini görünce şaşırды ve ona kavuşmakla mutluluğa erdi.

Sevgili, sevinciyle onları mutlu etti ve ruhları kirlerden arındırdı.

Sevgili samimi davranınca onlar da sevgilinin meşrebine vakıf olmadan sevgililerini seçerken içten davrandılar.

۱۶

مشربا قبل التعمين بالعنبر
 فما هي من جنات عصفور كرتة
 تخامرها بالعصر يوم ايد المس
 ولا اخترت في دن دير ولم يكن
 ولاية رهبان عليم ولا تس
 ولكننا الراح التي في روح من
 تناسي به بحر النفس الى الطمس
 ولا هي جسم قام من جزء عنصر
 ولا هي من نوع ولا هي من جنس
 وليت رآها العين لطفنا وانما
 تذاق بلا طعم وتلعو عن اللس

دکھن

[16] O sadece cennetten (inme) bir üzüm salkımıdır. Ona dokunan el bir gün onu sıkar ve şarap yapar.

O şarap kilisenin mahzeninde saklanmış değildir; papazın ve rahibin ona asla sahip olma hakkı yoktur.

O öyle bir şaraptır ki, içeni yokluk denizinde (kaybettirir) kendinden geçirir.

O bir unsurun parçasından (alınmış) bir cisim değildir ve o bir tür de değildir, bir cins de değildir (onun bir benzeri yoktur).

Onu (şarabı) şimdiye kadar hiç bir göz görmemiş, kimsenin de eli değmemiştir; ancak o yemeden tadılır.

١٧

ولكنما نور لطيف فـها
 تقدس عن وعس تعلق بالحدس
 فقتا قها الارواح والنور ساطع
 وفي وصفها اهل النصاحه كالمخرس
 فطوبى لمن قد شام لامع برقها
 فان سناها قد محاطة اللبس
 ويعتق في الاكوان من طيب نثرها
 عمير بها تحيى الرايم في الراس
 عسى لطفه الغورى منفا بنهله
 تكون له احلى من الملك والكبرى
 ويكنيه منفا صدق حب لا يلهما

[17] Fakat o hoş bir nurdur, sırrına erilemez, sezgiye dayalı vehimden uzaktır.

O nurun parlamasını bekleyene müjdelers olsun. Onun parlantısı bütün belirsizlikleri ortadan kaldırır.

Onun güzel kokusu etrafa dağılır, kabirdeki toz olmuş kemiklere hayat verir.

Gavrî ondan (şaraptan) bir yudum içmek ister. Bu onun için tahttan ve saltanattan daha tatlıdır.

Ondan içenlere, ondan (Gavrî'den) içten bir sevgi yeter. O

[18] Şiirler kadehlerin tokuşma sesleriyle karışır.

۱۸

وشعر لها فيصا يدون بالنفس
 ومن خطب في وصفها ان شعره
 مكرره يحلو فيحفظ كالدرس
 ويعذبني الاسماع مور ولفظ
 ويجرب به رتي المدام على الطرس
 فمذا الفخر يميزه على
 جميع ملوك العرب والترک والفرس
 فيارب زده منك فضلا ونعمة
 فكل غديقت ه خيرا من الاس
 وصل على الهادي البشير سلما
 وال وصحب مين نصبح او نسي

۶۱

Onun şansından şarabı anlatan şiiri tekrar edilir, onlar tatlıdır ve ders gibi ezberlenir.

Onun sözlerini (şiirlerini) söylemek kulağa hoş gelir. O şiirler, devamlı kâğıtlarda parlar durur (yazıya dökülür).

Bu (şiirler) onu, bütün Fars, Türk ve Arap hükümdarlarına üstün tutan bir övünç kaynağıdır.

Yâ Rabbi! Kendinden bir nimet ve fazilet olarak onu (ömrünü) daha da uzat; çünkü onun yaşayacağı her gün, dünden daha hayırlıdır.

Yol göstericiye ve müjdeciyeye (Hz. Peygambere) onun ailesine ve ashabına daima salat ve selam olsun.

١٩

ولما الهدى قلبه
 شربنا وساقينا من الشمس اجل
 ما ما بهجنا عن الكاره نرحل
 في الشمس تحلي والحجاب كواكب
 يدور بها بدر منير مكمل
 مقيمة عهد قد صفت ولطفت
 بها سكرت ارواحنا قبل تسأل
 مدامة توحيد بحاسات ذكرا
 على القلب اسرار اللطائف تنزل
 فيفني بها سكرنا محب تميم
 ويحيي بطيب الوصل والسعد مقبل

VIII**[19] Onun Kalbine Allah'ın İlham Ettiği Şiirlerindedir.**

Biz o güneşten en güzel şekilde içtik ve suya kandık. Onun sayesinde kötülükler bizden daima uzak kalır.

O güneş doğduğu zaman su üzerindeki kabarcıklar yıldızlar gibi görünür. Onun etrafında ışık veren dolunay dolanır.

O güneş ki zamanı belirler; berraktır ve hoştur. Onu görmeden önce ruhlarımız sarhoş oldu (kendimizden geçtik).

Onu sürekli tevhid ile zikir eden kalplere hoş sırlar iner.

Onu seven ve ona tutkun olanın sarhoşluğu onunla birlikte yok olur. Kavuşturan ve mutluluk veren tabip onu diriltir.

٤٠

فارواحنا مات سرور ابرها
 واشباحنا في جنة السعد تدخل
 ولو ذاقها يوماً عبوس مقطب
 لكان يبشر ومحبته يتل
 ولو ان ذاشح على المال ذاقها
 لعاد نحيا بالذي كان نجل
 وقد سألوني وصفنا فاجبتهم
 بوصف خبير وهوني القول مجل
 من الملك وهي على حقيقة
 وغيرى منه قول ذاليس يقبل
 حياة سرور روح انس وراحة

٤١

[20] Ruhlarımız onun sınırlarına erişmekle mutlu olur, cesetlerimiz ise mutluluk cennetine kavuşur.

Bir gün o ruhlar somurtkanlık ve yüz asıklığını (mutsuzluğu) tatmış olsalar bile benzi parlar durur.

Kendine zevk veren mala karşı cimri olsa da (bir gün gelir) cimrilik yaptığı malı ile cömertlikte bulunur.

Benden onu tasvir etmemi istediler; ben de özetle derine inmeden karşılık verdim (anlattım).

Onun hakkında benden (daha) güzel söz söyleyen olmaz. O devleti idare etmeye en layık olandır.

Mutlu bir hayat, yakınlık kurulabilecek ve rahat edilebilecek bir ruh

[21] (manevî dünya) ile nefis, temiz bir yaşantı sürer.

بجأته صفا للنفس عيش ومنهبل
 ويكر اهل الحج منها عبيرها
 اذا نفت فيها كفاح مندل
 فنل اسكرنا ام سكرنا بلط من
 سقاها وسكران الهوى كيف يعقل
 بنا فعلت الحاطه ومحاطه
 ومرشفة العذب السهي المفتل
 بطلقة حسن تحمل الشمس في الضحى
 ومن خذه الورود المضرج سنجبل
 ولولم يكن من مرشفيه مزاجا
 لما كان منها السكر للصب شيل

O bir nefes verdiğiğinde, o nefes öd ağacından çıkan kokunun yayıldığı gibi etrafındakileri (güzel kokusuyla) mest eder.

Bizi sarhoş mu etti, yoksa ona bir bakışla (biz mi) sarhoş olduk? Aşk sarhoşu olanın akli nasıl başında olur?

Bize o etkiyi veren bakışı ve gözleri ile yuvarlak ve tatlı dudaklarından (dökülen) güzel sözlerdir.

O öyle güzel ki, onun parlaklığı güneşin en parlak olduğu vakitteki ışığını bile gölgede bırakır. Onun yanağının renginden kırmızı güller bile utanır.

Onun dudaklarından dökülen (söz)ler sarhoş edici olmasaydı, âşık olanlar sarhoş olmazdı.

«

ولولا شمول السكر ما كان مسكرا
 من القول ما عن باعش الحب يرسل
 فابد نظما قد حكى در شعره
 به فیه اوینے راتہ اتغزل
 فلنفس الغوری فی النفس نشاة
 با فیه من سر به الکر محصل
 برتہ کم ناسب الراح موردا
 وکم عاشق مضنی به یغزل
 بدیع معانیہ بحسن بیانہ
 به شرح و جد سے محل و مفصل
 فلدہ رنے الحمد والشکر والثنا

»

[22] Onun sözlerinde sarhoş edici bir özellik olmasaydı o sözleri işiten sarhoş olmazdı ve onu sevmeye de bir sebep bulunmazdı.

(Ey Gavri!) Sözlerini ağızda dizilmiş inciler (dişler) gibi söyle ya da şiir söyleyenlerin rahatça söylediği gibi söyle.

Gavri'nin nefsi onda, sarhoşluk veren bir sırla onun nefsinden etkilenmiştir.

Onun inceliğinden dolayı nice gazel söyleyenler ondan etkilenmişler ve nice yorgun âşıklar da onda teselli bulmuşlardır.

Onun manalarının mükemmelliği ve beyanının (sözlerinin) güzelliği ile benim gönlüm açıldı (gönlüme ferahlık verdi).

[23] Hamd, şükür ve övgü Rabbimedir. O, bize hâlâ lütuf vermeyi devam ettirendir.

۴۴

الہ علینا لم یزل تفضل
 وصل تسلیم علی خیر مرسل
 بہ یصل الاینحے لیے مایوں مل
 و آل و اصحاب کرام و عترتہ
 بلا غایتہ ما دامت السحب تہمل
 ولہ افاضہ عدیہ احسانہ
 بلا کاسما و اللیل و اج فاشرقا
 و شق سننا ہا فیہ للصبح مشرقا
 و ابدت لنا شمسا و بدرأ و انجما
 و نور مہلال و ون شکک تحققتا
 و رقت و راققت فہی روح و راقۃ

Peygamberlerin en hayırlısına salat ve salam olsun. Bir beklenti içinde olan onunla muradına erişir.

Onun ailesine, ashabına ve soyundan gelenlere bulutlar yağmur yağdırdığı sürece (dünya durduğu müddetçe) sonsuz selam olsun.

Ona Allah bol bol ihsanda bulundu. Onun kalbini temizledi(ğinde) karanlık gece aydınlığa dönüştü.

Onun göğsünü yardığında sabah aydınlandı; bize güneşi, dolunayı ve yıldızları gösterdi.

(O zaman) ayın ışığı şüphesiz ortaya çıktı, süzülerek her tarafa yayıldı. Bu hadise bir huzur ve rahatlık anı idi.

«

و نور و لانا و لو كان حرقا

سرى سرمانى الراح قد ما فرما

له نفحات اسكت من نشقا

لقد خفيت لطفاً على العين ان ترى

سوى بارق منى غدا ما لقا

مسرة نفس ما تجمع ممصا

دمت بها فى الوهم الا تفرقا

مع الناصف بوشعرك بوزك فتشرح

انغشى ففازر

[24] O ışık her ne kadar yaksa da ateş değil nurdur. Yıllanmış içkiyi tattığımdan beri benim sırrım onun sırrı oldu (benim içimdekiler ona malum oldu).

O içkinin kokuları vardır, koklayanı sarhoş eder. O kokular lütuf olarak gözlere görünmedi.

O nurdan parlak olanın (ışık verenin dışında olanlar) dışındakiler görünmedi, (parlayanlar ise) görünmeye (ışık saçmaya) devam etti.

Nefsi sevindiren, onun kederlerini bir araya toplayan şeydir. Bunun böyle olması (bir araya toplanması) nefsin vehme kapılmaması içindir.

*Maalesef bu şiirin bundan aşağısı noksandır*²³.

²³ Ali Emîri'nin notu.

۴۵

پونزہ بوفار دستغ

فی جزیل فضل اللہ

غوری یرتجی الرحمہ من تتم النعمہ و ہوسال العصمہ
من شرار خلق اللہ

موشح من نعم الحسنی

ربنا ادم نعمنا جدت لی ہا کرما فیضنا کھا دیا
بالنعمام منمصلہ

سنگ سیدی مدد انت دامنندی انت آخدی

فاستعانی باللہ

لمکن و عکرہ انت لے تیرہ بالذی تھدرہ

لی فاکتفی باللہ

رب فاحفظ الامرا فیہ لی مع الخوراء و الصدور و الکبرا

IX

[25] (.....) *Bundan yukarısı nok(sandır)*²⁴.

Allah'ın faziletinin bolluğunda...

Gavrî, nimeti eksiksiz verenden (Allah'tan) rahmet diler, Allah'ın şerli yaratıklarından da korunmayı arzu eder.

X**Hüseyî Makamında Bir Muvaşşah**

Allahım! Bana bol bol verdiğin nimetler(ini) daim eyle, (su) kaynaklarını yağmur bulutlarından (akan sularla) doldurduğun gibi bana feyzinden ihsan eyle.

Ey efendim! Dermanım sendedir, sen benim dayanağımsın, elimden tutansın. Ben yardımı (sadece) Allah'tan isterim.

(Allahım)! Takdirinle beni, askerimi ve devletimi yönlendirir ve yönetirsin. Bana (sadece) Allah ile yetinmek düşer.

Allahım! İdarecilerimi, vezirlerimi, (devletimin diğer) ileri

[26] gelenlerini, büyükleri ve bütün askerleri(mi) koru.

²⁴ Ali Emîrî'nin notu.

٤٦

والجنود بالحمله

عنوري عبدك الخاضع سلك في المظالم
 كن شلهم جامع
 رب فانظر الزله

موش من نتمه المصريه علوم مخير يهبط على شان العجم

جل من لنا وهاها ملك مصر وكتبا
 حيث سب سببا

في قديم علم الله

ملك مصر نتمه والوجود رحمة
 لا تطلق نتمه

حبنا الحكيم الله

شكرنا له وجبا اذ قضى لنا اربا
 فهو حصنا وجبا

نعمه بفضل الله

ان سوي كرمه والد خول في حرمه
 بالسؤال من نعمه

عكا

Gavrî sana itaat eden bir kulundur, (yalnız) isteklerini senden talep eder. Onların güçlerini bir eyle. Allahım hatalarımı affet.

XI

Acem-uşşak tarzında seçilmiş Mısır şiirinden bir muvaşşah

Bizim yanımızda olanlar ile Allah'ın ezeli ilminde sebeplere dayanılarak kazanılan Mısır mülkü itibar buldu.

Mısır mülkü (Mısır'ın yönetimi) bir nimettir. Varlığı bir rahmettir (ama) azaba dayanılmaz. Hakîm olan (her şeyi bilen) Allah bize yeter.

Allah'a şükretmemiz gereklidir; çünkü ihtiyaçlarımızı o giderir, o bizim Rabbimizdir ve bizi sever. Verilen nimetler Allah'ın lütfudur.

Bize verilenler sadece onun keremidir. Bize düşen ona hürmettir ve

[27] onun nimetinden istemektir. O hoş görülüdür ve affedicidir.

۷۷

علمہ و عفو اسد
 غوری قد قضي وطره فهو حاد شکرہ سائل ہی البرہ
 انہم ہدایہ اسد
 ربہ من نعمک بالنجاة من نعمک والدخول فی حرمک
 فهو لابد باید

لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ

موشع من نعم المنجر
 جل ربنا عزاکم امانا غرا فاعترانا نیری
 کلمہ بفضل اللہ
 من مائنا یقینا بعد فرقا اجینا بالنہا حقنا
 کی نفوز ما یوصلہ

Gavrî arzularına ulaştı. O, ona hamd ve şükr eder, iyilik sahibi kişilerin yolunda olmak ister. Şüphesiz onlar, Allah'ın hidayete erdirdikleridir.

Allahım! Ona nimetlerini artır, azabından koru, senin himayen altına girmeyi (nasip eyle). Bunlar ancak Allah'(a bağlanmak)la olur.

Allah'tan başka ilâh yoktur, Muhammed onun peygamberidir.

XII

Muhayyer Makamında Bir Muvaşşah

Rabbimiz ulu ve yücedir. Bize pek çok izzet (şeref) bahşetti, bu şerefe biz nail olduk. Bunun hepsi Allah'ın lütfundandır.

Uykudan (gafletten) bizi uyandırdı, dağıldıktan sonra bizi bir araya getirdi. Kendisine ulaşmamız için ölümü bize mukadder kıldı.

٤٨

كى نشا هالحقا لانا بس الخلقا على نحر السبقا

والرضى معاجله

انت ربنا المعطى كل ذنبنا عطى انت منجد المحطى

انت غافر الزله

غورى عبدك المخلص كل ذنبه محص من لطفى لخلص

فى الجنان نطرله

سوح من نعم مشاق العجم

ربنا و مولانا ذوا الجلال و الانما انما و الانا

ملكه بفضله

ربنا له الحمد جل جلاله من ربي تحبى العبد

فوزه بعفو الله

بنا

[28] Biz gerçeği öğrenmek için yaratılanlarla samimî olmamalıyız (dünyaya değer vermemeliyiz). Bizden öncekilerin değerini de takdir ederiz. Bizim isteğimiz sadece rızadır.

Sen bize ihsanda bulunan, bütün günahlarımızı örten (affeden) Rabbimizsiniz. Hataya düşenlerin kurtarıcısı, bilmeden yapılan günahları bağışlayansın.

Gavri senin samimî bir kulundur. O bütün günahlarından arındı. Çünkü onun (Rabbi) için yanan kurtulur, cennette biz onu göreceğiz.

XIII

Acem-Uşşak Makamında Bir Muvaşşah.

Rabbimiz bizim mevlâmızdır, o celâl sahibi ve bizi himaye edendir; bize nimet veren ve yardım edendir. Onun mülkü (sahip oldukları) Allah'ın fazlındandır.

(O) Rabbimizdir. Hamd onadır, o yücedir ve benzeri yoktur. Kul (her şeyi) ondan bekler, kurtuluşu onun affi ileddir.

٢٩

ربنا لا تشكر ما لعرفه نكر ليس يبلغ الفكر
 وانه تعالى الله

ربنا فكشف الغممة انت واسع الرحمه انت سبح النعمه
 في جميع خلق الله

غوري عبده الراجي منه كل ابلج وهو لاذ لاجي
 واما بركن الله

ومويل المولى ان يدوم للفضلا بالكتاب في تلي
 انه كلام الله

موشح من نعم ابوليك يا دبر الكون انت واما عوني نحن منك في الصون
 من منع حرامه

[29] Şükür Rabbimizedir, varlığı inkâr edilemez (sırrına akıl ermez). O, zatı yüce olan Allah'tır.

Rabbim üzüntüyü gider, sen rahmeti bol olansın, bütün yaratıklara nimeti bol bol verensin.

Gavrî, onun ümit-var kuludur, sevinç ondandır; o, ona sığınır, (her şey) Allah'ın yardımı ile dir.

(Gavrî) Mevlâ'dan kitabı okunduğu sürece (dünya durduğu müddetçe) ihsanını kesmemesini ister. Şüphesiz o (Kur'an) Allah'ın kelimidir.

XIV

Buselik Makamında Bir Muvaşşah

Ey kâinatı yöneten! Sen daima bana yardım edensin. Senden himayeni (isteriz). Kim (bizi) Allah'ın korumasından men edebilir?

۲۰

انت وانم باقی انت حافظه ذاتی فاتح لاطلاق

دهرنا بفضل اید

سنگل اسفات بالسنی و تحاف و انما بالطف

اورکت بعون اید

فانکشی معانی واقعا ملاتی من جمیع مایاتی

فی الزمان یا اید

خوری کتف با اید مرتضی حکم اید خاضع لاد اید

واقف بیاب اید

منه یرتجی اللطفا طاب ورده لاصفا فهو و انما کفی

ما اید با اید

سوخ من نغم السکریه یاخذ اصفرمان یسبط علی عراق

بر

[30] (Allah'ım)! Sen daimsin, bâkîsin, koruyansın, kapalı olanları açansın (bilinmeyenleri ortaya çıkaransın). Bizim sırrımız (varlığımız) Allah'ın fazlı sayesinde.

Her türlü yardım sendendir, arzular ve istekler daima (onun) lütuflarıyla, (onlara) Allah'ın yardımıyla eriştim.

(Allahım)! İhtiyaçlarımı gider, hayatım boyunca bana gelen bütün sıkıntılarımı def eyle.

Gavrî, Allah'ı kendi için yeterli bulan, hükmüne razı olan, emrine (takdirine) boyun eğen ve onun kapısında durandır.

Lütuf ondan istenir, onu temiz (kalple) zikir güzeldir, o daima yeterli olandır, Allah onu (zikredeni) sıkıntıya düşürmez.

XV

İsfahan'dan Gelip Irak'a Yerleşen Hoş Nağmelerden Bir Muvaşşah

رب لا تزغ قلبی عن هدایک یاربى بالنبی و الصحب
 و الرجال اهل السه
 انت یدر حسی و اعف رب عن نبی و اعظ منی قلبی
 من رضاک ایه
 کیف یبلغ العظم او یصور الوهم او یتحقق العلم
 من صفات السه
 جل عظموا شانہ مجد و سبجانہ و اسما و عقرانہ
 فهو عاقر الزلہ
 انت مانع معطى للعباد بالقط غوری عبید المنطی
 منک یسأل الوصلہ
 انت رب صنه و ارض الہدی عنہ و اقبل الدعائہ

[31] Yâ Rabbi! Kalbimi saptırıp hidayetinden ayırma. Yâ Rabbi, peygamber(in)den onun ashab(ın)dan, Allah'ın dostu olan kullar(ın)dan ayırma.

Sen benim efendimsin, bana yetersin; Rabbim! Günahımı affeyle, kalbimi senin rızandan ayırma

(Eğer senin lütfun olmazsa kalbim) nasıl anlayış kazanabilir, nasıl vehmi tasavvur edebilir, nasıl ilmi gerçekleştirebilir (öğrenebilir)? (Bunların hepsi) Allah'ın sıfatlarının sonucudur.

O yücedir, onun şanını yüceltiniz, Allah'ı övünüz ve ondan bağışlanma dileyiniz. O hataları bağışlayandır.

Sen kullara adaletli bir şekilde hem veren hem de vermeyensin. Gavri günahkâr bir kulundur, senden vuslat ister (sana kavuşmayı ister).

Sen onun Rabbisin, onu koru. Ondandır hoşnut ol ve onun duasını kabul

[32] et. (Zira) o Allah'a güvenendir.

٢٤

فهو واثق بالله

موشح من نعشم العراق

جل ربنا الباري لطفه بنا ساري عند حكمه الجاري

في جميع خلقه

ما قضى به يفضى مبرأ بلا نقض وهو دائما يرضى

مؤمننا اطاع الله

من الخاطيء نعشم من يخافه يسلم فالليب من نعشم

انه فقير الله

يا الرسا اجمعنا بالقلوب اسمعنا في الدعاء ونفعنا

بالعطيات يا الله

غوري عبدك السائل منك وفرنا لئلا دموليس بالمال

XVI**Irak Makamından Bir Muvaşşah**

Bütün yaratıklara hükmünün geçerli olduğu anda onun (Allah'ın) lütfu bize inmektedir. Yaratıcımız olan Rabbimiz yücedir.

Onun hükmü bozulmadan yerine gelir. O daima kendine itaat eden mü'mini hoş tutar.

Ona itaat eden nimet(lerin)e erişir, ondan korkan selamete erer, Akıllı kişi (daima) Allah'a muhtaç olduğunu bilendir.

Allahım! Kalplerimizi birleştir, dualarımızı işit, öğütlerden bizi faydalandır.

Gavrî (nail olacağı şeylerin hepsini) senden isteyen bir kulundur.

[33] O Allah'ın doğru yolundan (asla) ayrılmaz.

۳۲

عن هدى طريق الله
 فإهدنا إلى الحق ثباتاً على الصدق واغنه عن الخلق
 كلم بفضلك
 موشح من نعمة الروضة يا نداء عراق يعلو حجاز يهتف
 يهبط على حجاز
 يا تم الغم من يدك في القدم فاض جدول الكرم
 يا جواد يا الله
 ما زيد نك حصل والنوال نك وصل للذي دعا سأل
 راجيا لفضل الله
 مصدحوت منه روضة برزمو حيث كسى عنه
 من زهورها حله

Ona doğruyu göster, doğruluktan ayırma, yaratılana muhtaç etme. Bunların hepsi Allah'ın fazlıdır.

XVII

Irak'ta Ortaya Çıkıp Hicaz'da Tanınan ve Isfahan'da Güzelleşip Yine Hicaz'da Karar Kılan Ravza Nağmesinden Bir Muvaşşah

Ey baştan beri nimetler elinde bulundurup eksiksiz veren, cömertliğinin sonu olmayan, bol bol veren Allah!

Biz senden istediğimize kavuştuk, iyilik senden gelir. Allah'ın fazlından umarak dua edip isteyen kişiye lütuf erişir.

Mısır, çiçeklere bezenmiş parlak taze (yemyeşil) bir bahçedir.

۳۶

قد صفانا الورد سيدى كالحمد والمراد والقصد

صح من عطار الله
غور شى ساكر الرب باللسان والقلب خائف من الرب

لانك بعقوانك

يا رحيم ديره فى الامور واستره يا عظيم وانصره

والصعاب يبره

بوند اسغى نقتادر جل

منظومه فى السبع

جاس معنوى

ابومعاذ اخوانكساركتهم يا معنوى فهدونى بحورهم

الاسطر

[34] Allahım! Bizim zikrimiz (seni anmamız) saftır (samimidir), hamd sanadır. Maksat da murat da Allah'ın bağıışı sayesinde gerçekleşir.

Gavri kalbi ve diliyle Rabbine şükreden, günahlarından korkup Allah'ın affına sığınandır.

Yâ Rahîm! Onun (Gavri'nin) işlerini yoluna koy, (hatalarını) ört. Ey ulu (Allah)! Ona yardım et, zorlukları onun için kolaylaştır.

Bundan aşağısı noksandır²⁵.

XVIII

Bedi'iyât Konusunda Bir Manzume

Cinâs-ı Ma'nevî

Hansâ'nın erkek kardeşi Ebû Muâz (der ki): Ben onlarla birlikte idim, ey Ma'nevî (kardeşim) onlar beni zulümleriyle zayıf düşürdüler.

²⁵ Ali Emîri'nin notu.

٢٥

الاستطاد

استطادوا خيل صبري غنم فلبت وقصرت قلبا لينا بولهم

الاستعارة

وكان غرس التمني ما ينعادومي بالاستعارة من نيران محرم

الاستخدام

واستخدموا العين من ذبيحارية وكلم سحت بها ايام عسرم

الهرزل بالجد

والبين هازلني بالجد حين رأني ومعنى قال تدى انت بالديم

المقابلة

فابلتهم بالرضا والسلم نشرحا ولو اغضبا بانها خرى لعظيمهم

التفات

[35] İstıtrâd

Sabrımın atını uzaklaştırdılar (sabrımın sınırını zorladılar), o da tökezledi ve uslu bir köpeğe döndü.

İstiâre

Umudumun kökleri olgunlaştı, onların hasret ateşinden az bir miktar almakla söndü.

İstiḥdâm

Onların zor günlerinde pek çok kere hoş görülü olan gözümü kullandılar (ondan yararlandılar), o da yaşlar akıttı.

Hezl bi'l-cidd

Ayrılık gözyaşlarımı görünce bana şaka ile: “Senin gözyaşların yağmur dolu bulutlar gibi akıyor” dedi.

Mukâbele

Ben onları gönül hoşluğu, huzur ve rahatlık içinde karşıladım. Onlar ise öfke ile (benden) yüz çevirdiler. Onların öfkelenmesine çok üzuldüm.

İltifat

۲۶

وما روى التفاتاً عند نفرتم وانت يا طيبى ادرى بالتعام
الاقنان

تعزلى واقسائى فى شامهم اضحى رثا لاصحابك بعد بعثهم
الاستدراك

قالوا زى لك الحما بعد فرقتنا فقلت مستدراك لكن على دم
الف والنشر

فالطى والنشر والتيسير مع قصر للظفر والعظم والاحوال اللهم
الطباق

بوحشة بدلو انسى قد حفظوا قدرى وزادوا علوانى طبائهم
التنزيه

زهدت لفظى عن فحش وقت لهم عربى حريم ما يغربة الدم

ويعلم

[36] Onlar giderken bana bir bakış bile bakmadılar (dönüp tanımadılar). Sen ey ceylan onların bakışlarının (ne anlama geldiğini) daha iyi bilirsin.

İftitân

Onların özelliklerine meftun olmam ve gazeller söylemem (vardı. Ancak) uzaklaşmalarıyla beni sabredemez hâle getirdiler.

İstidrâk

Bizden ayrıldıktan sonra: “Seni semiz (sağlıklı) görüyoruz” dediler. Ben düzelterek: “Ama sağlıksızım” dedim.

Leff ü Neşr

Katlamak, açmak, kısaltarak değiştirmek sırt, kemik, hâller ve istekler içindir.

Tıbâk

Benim değerimi bildikleri hâlde yakınlığımı (samimiyetimi) bir vahşete dönüştürdüler. Vahşetlerinde kibirlenerek daha da ileri gittiler

Tenzîh

Kötülükten uzak, temiz sözlerle onlara: “Arap muhitindesiniz ama ahlâkınız onların ahlâkından değildir” dedim.

۳۷

التخصیبه

نیز اولی سماع العدل و انزوا قلبی وزادوا نحو لی مت سبھی

الایهام

وزادوا ایهام حد عادلی و جوی یلی ذیل بن بهیم شستی المی

ارسال المثل

و کم تثلت اذ ارجوا شغوم و قلت باس دخل الرقص فی الظلم

الجمع المولف المختلف

جمعت مولفایم مختلفا مدحا و قصرت عن اوصاف شخم

التعریض

تعریض مدح ابی بکر تقدسی فی سبقت حلیمت مع مولدوم

السجع والترصیع

[37] Tahyîr

Bana, adalete kulak vermeme önerdiler; ama kalbimi söküp aldılar. Benim güçsüzlüğüm arttı ve hastalıktan öldüm.

Îhâm

Âdil olacağıma şüphem (âdil davranmama şüphesi) arttı ve gecem karardı. Ne yapacağını bilmeyen biri bana hiç çare olabilir mi?

İrsâlü'l-meşel

Onların bilinçleri zayıf iken ben nice hayaller kurdum ve dedim ki: Allah için bırak, o karanlıkta dans etsin dursun.

Cem'ü'l-mu'telif ve'l-muhtelif

Onların her tarz şiirlerini bir araya getirip övgüde bulundum (ama yine de) şeyhlerinin vasıflarını tam olarak dile getiremedim.

Ta'rîz

Benden önce Ebubekr'i öven şiirleri arz ettim;(onun) hasletlerini ve diğer özelliklerini de...

Seci' ve Tersî'

۲۸

نعم ترصع شعری اوقلت همی دم ترفع قدری داخلت غمی

السجع

حبی دستم قد اظرا حکمی وصرت مشرانی العرب العجم

التسمیة

تسمیة جوسره یفنی باجره ورفش کوشه یروی کل طی

لرؤم مالا یلزم

لان مع رسول المدظنمی فیه ومع سوا لیس من لزم

الازواج

اذا تراوج ذنبی وانفردت له بالبح فزت وبنجانی من النقم

التجوزة

دریت فی کلی جزیت من قسمی ابدیت من کلی حلیت کل غمی

حج

[38] Evet, şiirlerim boncuk gibi dizilmiştir, gayelerim ise yüksektir. Nice defa değerim arttı ve sıkıntılarım dağıldı.

Seci°

Şiirim ve nesrim benim hikmetimi (düşüncelerimi) ortaya koymuştur. Ben hem Araplar, hem de Arap olmayanlar tarafından tanındım.

Tesmîṭ

Onun denizlerinde cevherlerin asılı durması (bulunması) doğaldır. Onun suyundan bir yudum içmek bütün susuzluklara çaredir.

Lüzūmu Mâ lâ Yelzem

Hazret-i peygamberi övmek gerekli, ancak başkalarını övmek gerekli değildir.

İzdivâc

Günahlarım arttığında onunla (Allah ile) baş başa kalır onu medh ederim; kazançlı çıkarım, azaptan kurtulurum.

Teczi'e

Sözlerimi kapalı söyledim, yeminimden kurtuldum, hikmetlerimi (düşüncelerimi) açığa vurdum, bütün dertlerimden kurtuldum.

٣٩

التجريد

الى المعاني جنود في البديع و جردت منها المدح فيه كل كمي

المجاز

فهو المجاز الى الجنات اذ عمت بيوتته بقبول سايع النعم

ايتلاف اللفظ مع المعنى

تألف اللفظ والمعنى بمدحه والحجم عندي لغير الروح لم يتم

ايتلاف اللفظ مع الوزن

واللفظ والوزن في ادسا اتلفا فاليكون ويخرجي غير مخجم

ايتلاف المعنى مع الوزن

والوزن صح مع المعنى تألفه في مدح فاتي بالدر في الكلم

ايتلاف اللفظ مع اللفظ

[39] Tecrîd

Şiir söylerken bende manalar askerler gibidir. Cesur olanların hepsini onu (Allah'ı) övmeye kullanırım.

Mecâz

Cennetlere götüren yol odur. Zira bol bol verilen nimetler sayesinde onun evleri (dünyası) mamur hâle gelmiştir.

Îtilâfu'l-lafz ma° a'l-ma° nâ

Onu öven lafızlar ve manalar bir biriyle öyle örtüştü ki benim yanımda cansız beden bir değeri yoktur.

Îtilâfu'l-lafz ma° a'l-vezn

Onun vasıflarını sayarken vezin ve söz böyle uyumlu bir hâle gelmişken benim övgülerim (şiiirlerim) neden uyumsuz olsun ki?

Îtilâfu'l-ma° na ma° a'l-vezn

Onu öven şiiirde vezin ve mananın uyumu gerçekleşince inciler gibi sözler ortaya çıkar.

Îtilâfu'l-lafz ma° a'l-lafz

٤٠

واللفظ باللفظ في التأسيس مؤلف في كل بيت بسكان البديع سمي

الملكين

عابا برزاد صكره سه ده
تلكين ستمى بدامن خيفة تصلت لكن ما الحة قد ابرات ستمى
نصااور

برنك ده اوليان ناصر باعبار اسراره في بديع آماره بيتمدى با بواره

كل مؤمن بالله

غورى يربجى منه حسن عفو عنه رب بالمدى صهنة

واعطى اللنى كله

والفح صحاة في جميع حالاته واصل كل زلالة

يا كريم يا ابد

[40] (Cümle oluşturmada) lafız lafızla uyumludur. Öyle ki her beyitte onu yüceltecek bir bedî° (sanat) bulunur.

Temkîn

Hastalığımın artışı daha çok oluşan bir korkudandır. Ama onun övgüleri benim hastalığıma şifa olmuştur.

*Galiba buradan sonrası da noksandır*²⁶.

XIX

*Bunun da evveliyatı nakıstır*²⁷.

Onun eserlerindeki (yarattıklarındaki) sırları düşünen her mü'min onun nurlarıyla hidayet bulur.

Gavri ondan mağfiret diler. Ey Allah'ım! Hidayet(in)le onu esirge ve isteklerinin hepsini ona bahşet.

Ey Kerîm! Ey Allah! Bütün hâllerinde (hayatında) onu görevlerinde başarılı eyle ve bütün hatalarını yok et.

²⁶ Ali Emîri'nin notu.

²⁷ Ali Emîri'nin notu.

٤١

وله من لطائف الأشعار

يا أيها الرحمن واقبل الدعائنا وادفع العنائنا

يا مجيب يا الله

لطف بنا جنة فهو يرفع المحنة وهو يدخل الجنة

وأما بفضل الله

فاعتصم بحبل الله والتمس بذا فضله والبس الرضا له

تبلغ المنى كلمة

يا أيها زونا من عطاك الأعضاء في الأمور وأدنا

وأما بنصر الله

غوري عبدك الخائف من نوبه لسالف أنت للبلاد كاشف

أنت غافر الزله

XX**[41] Onun Latif (Güzel) Şiirlerindedir.**

Ey dualara icabet eden Allah! Ey Rabbimiz! Bizlere merhamet et, dualarımızı kabul et, sıkıntılarımızı def et.

Allah'ın inayeti bir kalkandır, o bizden sıkıntıları def eder ve bizi cennet(in)e koyar (Bunların hepsi sadece Allah'ın lütfuyudur).

Allah'ın ipine sınıksız sarıl, onun faziletini ve rızasını iste ki bütün emellerine erişesin.

Ey Allah'ım! İhsanından bize bol bol ver, bize güç kat. (Bütün işler(imiz)de bize yetiş (yardım et). Bu(nların hepsi) ancak Allah'ın yardımıyla mümkündür.

Gavrî günahlarından korkan bir kulundur. Sen belaları def eden ve hataları bağışlayansın.

ولہ رحمہ اللہ من لی روز العجم
 مالنا عنہ وجاہ غیر من زجوجناہ
 فلہ نحن عبید مالنا مولا سواہ
 وبفیض الجود منہ یبلغ العبد مناہ
 فالیہ نلتجی پیے کلما نختشہ اذاہ
 ان تو ما اعرضوا عنہ بایہ من الکون تہوا
 ولقد فاز اناس بشا اللہ فاہوا
 ولہ فی جوف لیل سجدت منہم جیہ
 وبقیل و ذکر منہم فاہت شفاہ
 عبد الغوری اضحیٰ یرتجی منہ رضاہ
 فصد اسرہاہ ملکا بید الفضل حواہ

XXI**[42] Onun -Allah Ona Rahmet Eylesin- Acem Baharı Şiirlerinden**

Bizim ondan başka gidecek yerimiz, ondan başka rızasını isteyeceğimiz kimse yoktur.

Biz onun kullarıyız, bizim ondan başka İlahımız yoktur.

Onun cömertliğinin (ihsanının) bolluğundan kul(ları) istediğine erişir.

Biz eziyetinden korktuğumuz her şeyden ona sığınırız.

Onun kapısından yüz çeviren topluluk, dünyada yolunu şaşırır (doğru yolu bulamaz).

İnsanlar Allah'ı överek kurtuluşa ererler.

Onun için gece yarısında alınlar secdeye varır.

Dudak onu zikreder ve tehlil getirir (lâ ilâhe illallah der).

Kulu Gavri ondan rızasını (kendinden razı olmasını) umar.

Sahip olduğu mülkü fazlasıyla korumasını ister.

[43] Mülkün imtihanı (hesabını vermek) zordur, meşakkati çok olan bir sıkıntıdır (iştir).

Ona (Allah'a) ömür boyu şükür gerekir.

(Gavri) kendisini Allah'ın sınıdığı şeylerde onun yardımını ister.

(Gavri), Allah'tan insanlara kendisini muhtaç etmemesini ister.

O cömert olan Rab'tır, fazlından verir ve gözetir.

Ona tevekkül edene (güvenene) Allah kâfidir ve yeter.

XXII

Onun رکیی nağmelerinden (?)

Ey güneşi batıran (gündüzü giderip geceyi getiren), ey insanlara lütufta bulunan, ey nefsi (insanı) en mükemmel şekilde yaratan, ey herkese ikramda bulunan!

Ey lütuf (kapılarını) açanların en hayırlısı olan Rabbim! (Kötülükleri) silen Mustafa'ya ihsanda bulun, beni ıslahta (yönetimde) muvaffak eyle. Ey her şeyi bilen Allah!

۶۶

عن قنای اختبی واجمعی و عینی حتی لاری عینی
 فی الاکوان الاله
 کن بقصدی وانی واحفنی بالطف اللطیف یاکا
 یا حیط یا اله

بورادده صدکه سه ده غوری
 ناقصه

طاب عیش اهل اله بورادده دهن نقضه
 اعرضوا عن الفانی واعنوا برفان فاعتمدوا الطوفان
 مدغم من المقصد
 هم عید مولام ربهم تو لاسم عن سواه اقسام

بجز

[44] (Allahım)! Beni maddiyattan arındır, yokluk âlemine ulaştır ki gözüm dünyada senden başkasını görmesin.

Lâtif, Kâfi, Hafız olan Allah! Beni bütün isteklerime kavuştur, bütün şefkatinle kuşat.

*Buradan sonrası da nâkıstır*²⁸.

(.....) *Buradan dahi noksandır*²⁹.

Allah dostlarını yaşantısı güzeldir.

Fani şeylerden yüz çevirin, irfana yönelin, (Nuh) tufan(ı) gibi her şeyi ve yanlarında taşıdıklarını kuşatın.

Onlar Mevlâlarının gezginleri (dervişleri)dir. Rableri onları kendinden

[45] başka (oyalayıcı) şeylerden uzaklaştırır, onlara fazlından bol bol verir.

²⁸ Ali Emîrî'nin notu.

²⁹ Ali Emîrî'nin notu.

٦٥

مجزاة لهم فضله
 عزمي مخلص الحجب بالضمير والقلب منه في فؤي القز
 انهم رجال الله
 رب لا تخيبه رب لا تخيبه منك رب طيبه
 بالرضى تقسم الله
 وله اسجد اليه من نعم النوى
 سر احمد الحادي فطاهر السنا بادي فامته احد زاده
 في توبه الله
 فهو شافع الامه وهو كاشف الغمه كل من له سمه
 يهدي به الله
 مصطفى رسول الله مصطفى حبيب الله فهو نور عرش الله

Gavrî Allah'a yakın olanları, Allah'ın dostları olmaları sebebiyle samimi olarak sevmektedir.

Rabbim! Onu başarısız kılma, kendinden uzaklaştırma, onu senin taksimine gönül hoşluğu ile razı olanlardan eyle.

XXIII

Onun -Allah Ona İhsanda Bulunsun- Nevâ Makamındaki Şiirlerinden

Yol gösteren Ahmet'in sırrı peygamberliğinin ortaya çıkmasıdır. Ona övgü benim nazarımda Allah içindir.

O (Ahmet) ümmetine şefaet eden, bütün kederli olanlardan üzüntüyü gideren, Allah'a giden yolu (doğru yolu) gösterendir.

Mustafa Allah'ın peygamberi ve sevgilisidir. O Allah'ın arşının

[46] nurudur, yaratılanların en hayırlısıdır.

٤٦

و سو خير خلق الله
 عورى منه قدامى عز جاهه الاكل مع قبول يميل
 خالصا لوجه الله

احقر الخلق ما شتم الحكي
 ١٣٣٥
 ١٠ ربيع الاول

Gavrî Allah rızası için yaptıklarının (iyiliklerinin) kabul edilmesini en yüce makamdan (Allah'tan) umandır.

Ahkarü'l-halk Hâşim el-Mekkî

Sene 1325(1907)

10 Rebî'ü'l-evvel

SONUÇ

Bu çalışmada kaynaklarda üç dilde (Türkçe, Arapça, Farsça) divanı olduğu kayıtlı olan son Memlük Sultanı Kansu Gavri'nin Arapça divanı üzerinde durulmuştur. Bilinen yegâne nüshası İstanbul Millet Kütüphanesi'nde bulunan divandaki 23 şiir ile şairin Türkçe divanındaki biri Arapça-Türkçe mülemma, biri de Arapça gazel iki şiiri Türkçeye çevrilerek araştırmacıların ve okuyucuların istifadesine sunulmuştur. Ayrıca bu çalışmada sultan-şair Kansu Gavri'nin düşünce yapısı, dünya görüşü ve edebî anlayışının ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Eserdeki şiirler, hem Arapçası hem de karşılarında Türkçe anlamları verilerek okuyucuyla buluşturulmuştur.

KAYNAKLAR

- ALİ EL-CÂRİM - Mustafa Emin, (1984), *el-Belagatu'l-Vâziha*, İstanbul: Elif Ofset.
- AYDIN, Mustafa, (2006) "Muvaşşah" maddesi, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C:32, s. 229, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- ÇİFTÇİ, Cemil, (1997), *Maktul Şâirler*, İstanbul: Kitabevi Yay.
- MERİÇ, Rıfkı Melûl, (1939), "Kansuhü'l-Gûri'nin Şiirleri", *Oluş*, S.19, Ankara.
- MUHYÎ, (1982), *Menâkıb-ı İbrâhîm Gülşeni*, (hzl. Tahsin Yazıcı), Ankara: TTK Yayınları.
- TAHİRÜ'L-MEVLEVÎ, (1973), *Edebiyat Lügati*, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- YALÇIN, Mehmet, (2002), *The Divân of Qânsûh al-Guhûrî*, İstanbul.
- YAVUZ, Orhan, (2002), *Kansu Gavri'nin Türkçe Divânı (Metin-İnceleme-Tıpkıbasım)*, Konya: Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yay.